

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมีความต้องการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มากที่สุด เนื่องจากการศึกษานอกจากจะช่วยพัฒนาคนในชาติให้มีความรู้ในเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะช่วยให้มีการพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อมที่คนดำรงชีวิตอยู่อีกด้วย ทุกคนเชื่อว่าการศึกษาต้องเกี่ยวข้องกับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง อย่างแน่นอน เพราะสิ่งเหล่านี้มีรากฐานมาจากการศึกษาทั้งสิ้น และยังจะช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ในที่สุดสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่พัฒนาสมบูรณ์แล้วจะสะท้อนกลับมาทำให้การดำรงชีวิตของคนในชาติ มีแต่ความสุข ความปลอดภัย ทั้งที่ สุมาลี แจมเกาะ (2519 : 1) กล่าวถึง คณะกรรมการวางรากฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาได้พิจารณาโครงสร้างของการศึกษาและมีความเห็นว่าการศึกษาคือจะเป็นผลดีคือสถานการณ์ของประเทศไทยปัจจุบัน จะต้องเป็นการศึกษาที่เสริมสร้าง ความรู้ ความคิด ความชำนาญ เพื่อให้คนไทยทุกคนรู้จักตนเอง รู้จักใช้ชีวิตและเข้าใจสังคม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่ตนอยู่ จะก็สามารถครองชีวิต ประกอบการทำงานด้วยรู้เท่าทัน และแก้ปัญหาได้ ทั้งสามารถสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมให้ดีขึ้นได้อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ

การศึกษากับสังคม มีส่วนสัมพันธ์กันในแง่ต่าง ๆ เช่น การศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม ดังนั้น ในการจัดการศึกษา ซึ่งจำเป็นต่องานด้านสังคมเสมอ ในปัจจุบันสังคมเมืองมีปัญหาเกิดขึ้นมากมายนอกจากปัญหาความอึกแอและความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมแล้วยังมีปัญหา อาชญากรรม ครอบครัแตกแยก ปัญหายาเสพติดให้โทษ ปัญหาการพนันและโสเภณี ตลอดจนการชุมนุมประท้วง ปัญหาถึงกล่าวว่าย่อมมีสาเหตุมาจากหลาย ๆ ด้าน ทั้งที่ วิทย์ วิศทเวทย์ (2525 : 104-112) ได้กล่าว

ไว้ว่า ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น เนื่องจากคนขาดคุณภาพทั้งด้านจริยธรรมและพยายามหันเหออกจากชนบทธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ส่วน สุภัทรา สุภาพ (2515 : 12-16) กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดปัญหาสังคมไว้ว่า เกิดจาก (1) การเปลี่ยนแปลงของสังคม (2) ความไม่เป็นระเบียบของสังคม (3) บุคลิกภาพที่ไม่ดีทั้งปราวณา ปัญหาเหล่านี้ย่อมเกิดขึ้นกับคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะวัยเด็กหรือเยาวชน ที่อยู่ในช่วงที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา และคนในสังคมยังมีส่วนทำให้มีการแพร่กระจายค่านิยม การเอาอย่าง ตลอดจนอิทธิพลของสื่อมวลชน อันจะทำให้เยาวชนมีแนวโน้มค่านิยมพฤติกรรม เลียนแบบมากขึ้น ดังปรากฏในสังคมกรุงเทพมหานคร

พลเมืองในชาติ จะดำรงชีวิตอยู่อย่าง เป็นสุขจำเป็นต้องมีลักษณะความเป็นพลเมืองที่ประจำตัว และการจะมีหรือไม่นั้นย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานชีวิตในครอบครัว การศึกษาและสังคมจะช่วยกลมกลืนทำให้เกิดขึ้นทีละเล็กทีละน้อย ซึ่งต้องใช้เวลาเป็นเครื่องวัด อย่างไรก็ตามพลเมืองอีกส่วนหนึ่งก็ยังมี ขาดคุณสมบัติของพลเมืองที่ดีอยู่อีกมาก และต้องมีสาเหตุมาจากความเลื่อมใสของวัฒนธรรม เพราะเกิดช่องว่างระหว่างความเจริญก้าวหน้าวัตถุและจิตใจ ทำให้ค่านิยมเปลี่ยนแปลงไปมาก อีกประการหนึ่งคือ ความล้มเหลวในการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีการพัฒนาบ้านประชาธิปไตยอย่างเชื่องช้า ทำให้พลเมืองขาดความสำนึกในความเป็นพลเมืองดี

ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ในหมวดที่ 1 ใ้กำหนดลักษณะของความมุ่งหมายเฉพาะหรือคุณสมบัติอันควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นแก่พลเมืองของชาติสรุปได้ดังนี้ "ให้มีความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่นเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย รู้จักปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองและรู้จักปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพราะเราเชื่อมั่นว่าผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา ย่อมไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520 : 7-8) แนวทางในการแก้ปัญหาของสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ จึงน่าจะมีแนวทางในการแก้ปัญหาหลาย ๆ ทาง แก่แนวทางที่น่าจะทำได้และกำลังทำกันอยู่คือ การอบรม สั่งสอน เยาวชนของชาติ

ให้มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นการปรับปรุงความประพฤติที่เบี่ยงเบนไปให้กลับมาอยู่ในกรอบขนบธรรมเนียมประเพณี ในเรื่องนี้ สถาบันการศึกษามีบทบาทในการช่วยแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดสิ้นไป ดังที่ สุมิตร คุณาบุตร (2518 : 100) ได้กล่าวไว้ว่า สถานที่สำคัญยิ่งและถือว่าเป็นพื้นฐานของการฝึกอบรมคือโรงเรียน และได้กล่าวต่อไปถึงเรื่อง การเรียนการสอนในโรงเรียนที่ไม่มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์คือ สาเหตุของปัญหาเยาวชนอย่างหนึ่งที่มาจากการศึกษาในโรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้เขาได้แสดงออกในทางที่ถูกต้อง ไม่มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นักเรียน ซึ่งโดยธรรมชาติมันเกิดด้วยรุ่นทองของการแสดงออกซึ่งพลังกำลังทั้งด้านความคิดและร่างกาย จึงถูกนำมาใช้ในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่าง ๆ ในสังคม

จะเห็นได้ว่านอกจากปัญหาทางสังคมแล้ว ปัญหาทางการศึกษาก็ย่อมเกิดขึ้นได้เช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ การจัดการศึกษาควรพิจารณาถึงสิ่งอื่น ๆ อีกด้วย การจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาเพราะจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้รอบด้าน ดังที่ วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522 : 123) กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนในหลักสูตรและเสริมหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้กับผู้เรียน เพื่อสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ไต่คืบไว้ ลำพังกิจกรรมในหลักสูตร หรือกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเดียวไม่สามารถบันดาลให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้

กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีส่วนช่วยให้การเรียนในหลักสูตรได้ผลดี ดังที่กล่าวแล้ว จึงมีผู้ที่เห็นความสำคัญเรื่องนี้คือ ชนุ แสงศักดิ์ (2513 : 4) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "กิจกรรมเสริมหลักสูตร คือกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียนตามปกติเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ต่าง ๆ ทั้งที่สืบเนื่องกับหลักสูตรและที่ไม่สืบเนื่องแต่โรงเรียนมีจุดมุ่งหมายในการจัดเพื่อที่จะให้เกิดการพัฒนาเด็ก โดยสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษา" นอกจากนั้น สุวิทย์ โคทรชนุ (2522 : 19-20) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญและคุณค่าที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรคือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่จะนำไปสู่คุณค่าของชีวิตก่อเยาวชนในวัยเรียน โรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดให้ผู้เรียนเพื่อสนองความต้องการ และเพื่อให้เป็นผู้มีคุณภาพในอนาคต ดังเหตุผลที่ว่า กิจกรรมเสริม

หลักสูตรสามารถดึงความสนใจ ความสามารถพิเศษ และความกระตือรือร้นของนักเรียน ให้แสดงออกมาได้ เพื่อสนองความต้องการทางจิตวิทยาของนักเรียนในวัยรุ่น ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ความต้องการการยอมรับของเพื่อน การเป็นสมาชิกกลุ่ม การยกย่องชมเชย การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จะช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้มีคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและส่วนตน เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียน และครูกับครูด้วยกัน รู้จักทำงานร่วมกัน มีโอกาสรู้จักเพื่อนมากขึ้น ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำของ เด็ก ได้ดีกว่าการเรียนในชั้นเรียนโดยปล่อยให้เด็กมีโอกาสจัดทำเอง เลือก และประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง

เนื่องจากการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสำคัญถึงไ้กล่าวมาแล้ว หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้จัดกิจกรรมที่ต้องฝึกปฏิบัติจริงในวิชากิจกรรมสร้างนิสัย กลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย ได้แก่ กิจกรรมประจำวัน คือการเคารพธงชาติ การอบรมหน้าเสาธง การฝึกกายบริหารก่อนเข้าก่อนเข้าเรียน เป็นต้น กิจกรรมในรอบสัปดาห์ ได้แก่ กิจกรรมการฝึกมารยาท การจับม่อ่าน ป้ายนิเทศทางวิชาการ การประชุมวันศุกร์สัปดาห์ กิจกรรมในรอบเดือน ได้แก่ การจัดทำหนังสือพิมพ์ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ กิจกรรมประจำภาคเรียน ได้แก่ กิจกรรมการเกษตร งานอาสาพัฒนาท้องถิ่น พิธีกรรมทางศาสนา กิจกรรมวันปิดภาคเรียน และกิจกรรมในรอบปี ได้แก่ กิจกรรมวันไหว้ครู วันเด็ก การจัดตั้งสภานักเรียน และคณะกรรมการปกครองนักเรียน การจัดตั้งชุมนุมทางวิชาการ กิจกรรมสหกรณ์ การแสดงศิลปหัตถกรรม การแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ 2522 : 1-5)

การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานศึกษา มีหน้าที่จัดการศึกษาภาคบังคับ ตามพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 (กรุงเทพมหานคร, สำนักงานการศึกษา 2524 : 78) และตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520 : 10) ระบุให้ท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

มีจำนวนทั้งสิ้น 422 โรงเรียน นักเรียน 221,644 คน ครู 12,950 คน ภารโรง 938 คน และห้องเรียน 7,770 ห้อง (กรุงเทพมหานคร, สำนักการศึกษา 2527:2) นับว่าเป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่มีบทบาทอันสำคัญต่อเยาวชนในนครหลวง ซึ่งเต็มไปด้วยปัญหาทางสังคม สิ่งแวดล้อม อันเป็นอุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนาทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนดังกล่าวเป็นอันมาก

อย่างไรก็ตาม โรงเรียนประถมศึกษาซึ่งควรจะมีลักษณะที่สำคัญ ๆ 3 ประการ คือ ประการแรก มีหน้าที่จัดสภาพแวดล้อมในแบบที่ง่ายที่สุดที่ผู้เยาว์จะเข้าใจได้ อันจะเป็นรากฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคม ประการที่สอง ควรเป็นสิ่งแวดล้อมที่ชักจูงปราศจากคุณค่าในการศึกษาอันอาจจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของเยาวชน ประการที่สาม จะต้องเป็นสภาพที่ที่จะปลดปล่อยความรู้สึกฝังแน่นที่เยาวชนได้รับมาจากกลุ่มชนในสังคม อันจะเป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโต (พันส์ ทัศนาคินทร์ 2521 : 12) กรุงเทพมหานครได้จัดการศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 ประสบปัญหาค้นต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาความยากจนของผู้ปกครอง ปัญหาเด็กตกชั้น ปัญหาเด็กขาดระเบียบวินัย ปัญหาสุขภาพ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการใช้หลักสูตร ปัญหาการขาดอุปกรณ์ ตลอดจนปัญหาครูขาดขวัญกำลังใจ ปัญหาการบริหารโรงเรียน ปัญหาการใช้งบประมาณ อย่างไรก็ตามปัญหาที่น่าจะยกมากล่าวคือ ปัญหาเด็กขาดระเบียบวินัย และการใช้หลักสูตร เรื่องนี้สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีโครงการพัฒนาลักษณะนิสัยนักเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ซึ่งเน้น 3 เรื่องคือ

1. การรักษาความสะอาดของร่างกายและสถานที่
2. การรักต้นไม้และสาธารณสมบัติต่าง ๆ
3. การเป็นสมาชิกที่ดีของ ชุมชนชนและชาติ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว

โรงเรียน สังคม ภูมิศึกษากฎ ระเบียบ วินัย กฎหมายบ้านเมือง แบบชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของสังคม ตลอดจนความรักชาติ มีความภาคภูมิใจที่เกิดในแผ่นดินไทย (กรุงเทพมหานคร, สำนักการศึกษา 2525 : 4) และมีความสอดคล้องกับ "แผนพัฒนาการศึกษา กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (2525-2529) สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร" สรุปสาระสำคัญด้านตัวนักเรียนดังนี้คือ สำนวจและดำเนินการให้เด็กในเกณฑ์บังคับได้

เรียนโดยทั่วถึง ปลูกฝังและส่งเสริมให้เด็กมีสมรรถภาพทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ศีลธรรม จรรยาอันดีงาม มีระเบียบ วินัย มีลักษณะนิสัยที่ดี มีความรับผิดชอบตนเอง หมั่นหัด และบ้านเมือง ความรักชาติ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและพลานามัยแข็งแรง สมบูรณ์ จักหาเครื่องแบบนักเรียน อุปกรณ์การเรียน และสนับสนุนในค่านอาหารกลางวัน และทุนการศึกษาให้แก่เยาวชน (กรุงเทพมหานคร, สำนักการศึกษา 2525 : 2)

ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้พยายามจัดทำโครงการและจัดบริการให้กับโรงเรียนในสังกัด เพื่อจะเป็นการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ตลอดจนคนตัวเยาวชนที่เข้ามาับการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ให้เป็นพลเมืองดีของชาติ และเพื่อไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ ยิ่งไปกว่านั้นมุ่งให้ไปปรับปรุงสังคมที่คนอาศัยอยู่ให้เป็นสังคมที่น่าอยู่ ปลอดภัยและสงบสุข สิ่งที่จะช่วยให้การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีอีกอย่างหนึ่งคือการจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งสำนักการศึกษาเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้ จึงได้พยายามปรับปรุงและส่งเสริมผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียน โดยการฝึกอบรม สัมมนาอยู่เนือง ๆ ก็เพื่อให้ครูหรือผู้สอนได้มีความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดผลดีจริง ๆ ซึ่งผลจากอันนี้จะทำให้เยาวชนเป็นพลเมืองที่ดี สมตามความมุ่งหมายไว้ นอกจากนั้นในเรื่องของหลักสูตรและการสอน การจัดทำโครงการ กิจกรรมเสริมหลักสูตรได้มีการส่งเสริมมากขึ้นตามลำดับ เพราะเห็นว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นลักษณะการจำลองสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบันเป็นอย่างดี และยังเปิดโอกาสให้เยาวชนได้สัมผัสกับสังคมอย่างใกล้ชิด จะได้มีโอกาสไปแก้ไขสถานการณ์ในสังคมได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง ด้วยเหตุนี้เองทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรประเภทใด จะส่งผลให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองได้อย่างไร เพียงไร และควรส่งเสริมกิจกรรมประเภทใดให้มากยิ่งขึ้น เพื่อมุ่งปรับปรุงวิธีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับโรงเรียนประถมศึกษาให้เหมาะสมในที่สุด

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเภทกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษายลการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้คือ

1. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดี ซึ่งจัดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2527 ในด้านต่อไปนี้
 - 1.1 ประเภทของการจัดกิจกรรม
 - 1.2 วิธีการจัดกิจกรรม
 - 1.3 ผลของการจัดกิจกรรม
 - 1.4 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรม
2. ลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ศึกษาตามลักษณะความเป็นพลเมืองดี 36 ลักษณะ ซึ่งอยู่ในขอบเขตต่อไปนี้
 - 2.1 ลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่เน้นคุณลักษณะที่บุคคลพึงมีและปฏิบัติ หรือแสดงออกของตนเอง
 - 2.2 ลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่เน้นคุณลักษณะที่บุคคลพึงมีและปฏิบัติ หรือแสดงออกต่อบุคคลอื่น
 - 2.3 ลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่เน้นคุณลักษณะที่บุคคลพึงมีและปฏิบัติ หรือแสดงออกต่อสิ่งแวดล้อม

3. ศึกษาตามตัวแปรของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของโรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามลักษณะต่อไปนี้

3.1 ที่ตั้งของโรงเรียน เขตชั้นใน เขตชั้นนอก

3.2 ขนาดของโรงเรียน ใหญ่ กลาง เล็ก

4. กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ศึกษา ครอบคลุมถึงกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้

1. ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และบุคลากร สามารถนำผลการวิจัยและข้อเสนอแนะไปจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในโรงเรียนประถมศึกษาได้อย่างดีและช่วยให้การจัดกิจกรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดผลตามลักษณะความเป็นพลเมืองดีในอนาคตต่อไป

3. ช่วยกระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่จะส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดี และยังเป็นแนวทางที่จะปรับปรุงแก้ไข พัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นในโรงเรียนให้เหมาะสมและได้ผลดียิ่งขึ้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้คือ

กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดขึ้นนอกเวลาเรียนและมีไต่กำหนดไว้ในหลักสูตร หรือมีไต่บังคับว่าจะต้องเรียน ซึ่งบุคลากรในโรงเรียนร่วมกันจัดขึ้น โดยมีมุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ตามหลักสูตร

ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ให้มีประสิทธิภาพ และไม่มีการให้คะแนนใด ๆ ในอันที่จะส่งผลต่อการเลื่อนชั้น หรือสำเร็จการศึกษาของนักเรียน

ส่งเสริม หมายถึง การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อเป็นการสนับสนุนหรือเพิ่มเติมสิ่งที่มีอยู่หรือยังไม่มีให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ลักษณะความเป็นพลเมืองดี หมายถึง ลักษณะที่ประชากรพึงมีจริยธรรม คุณธรรมของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอันเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับกับสภาพสังคมไทย ซึ่งประกอบด้วยลักษณะความเป็นพลเมืองดี 36 ลักษณะดังนี้ จากการศึกษา ค้นคว้าของคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร เพื่อความเป็นพลเมืองดีของภาควิชาบริหาร การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความซื่อสัตย์
3. รักษาระเบียบวินัย
4. มีสคิลัมปัญญา
5. มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการประทุษริต
6. มีความขยันหมั่นเพียร
7. ประหยัด
8. มีน้ำใจเป็นนักกีฬา
9. มีความกล้าหาญและอกทน
10. ใฝ่หาความรู้และความจริง
11. มีค่านิยมที่ถูกต้อง
12. ประกอบอาชีพสุจริต
13. มีความคึกริเริ่มสร้างสรรค์
14. กระตือรือร้นและมุ่งอนาคต
15. วางแผนในการทำงาน
16. ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
17. มีสุขภาพจิตดี

18. รักษาความสะอาด
19. พึ่งตนเอง
20. มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย
21. มีความสามัคคี
22. มีความเสียสละและเห็นแก่ส่วนรวม
23. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
24. มีความเมตตาากรุณา
25. มีความกตัญญูกตเวที
26. เป็นสุภาพชน
27. มีความยุติธรรม
28. ความมีเหตุผล
29. มีมนุษยสัมพันธ์
30. ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและรู้จักปรับตัว
31. ทอค่าและไม่หลงสิ่งเสพติด
32. รู้จักใช้และสงวนรักษาสาธารณสมบัติ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
33. เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี
34. กระตือรือร้น สนใจ และมีส่วนร่วมทางการเมือง
35. มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
36. มีความภูมิใจความเป็นไทย

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1-400 คน

โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 401-800 คน

โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน 801 คนขึ้นไป

เขตชั้นใน หมายถึง ท้องที่ที่กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 มีพื้นที่อยู่ใจกลางเมือง 13 เขต ได้แก่ เขตคลองสาน ธนบุรี กุสิด บางรัก บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ป้อมปราบศัตรูพ่าย ปทุมวัน พญาไท พระนคร ยานนาวา สัมพันธวงศ์ ห้วยขวาง

เขตชั้นนอก หมายถึง ท้องที่ที่กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 มีพื้นที่อยู่นอกเมือง 11 เขต ได้แก่ เขตบางขุนเทียน บางเขน พระโขนง คลิ่งชัน ภาษีเจริญ มีนบุรี บางกะปิ ราษฎร์บูรณะ ลากกระบัง หนองแขม หนองจอก

ผู้บริหาร หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ และผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ที่ทำหน้าที่ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ครู หมายถึง ครู-อาจารย์ ที่ทำการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2527 สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับมอบหมาย หรือมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียน

นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าเอกสารและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือ เพื่อสำรวจกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนในรายละเอียดเกี่ยวกับประเภท ระยะเวลาในการจัดความสำคัญอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลที่ไ้จากการสำรวจ นำมาประมวล และแยกประเภทของข้อมูลที่ไ้ เพื่อใช้ในการกำหนดสิ่งต่อไปนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

3.2 ขอบเขตของการวิจัย

3.3 ประชากร การสุ่มตัวอย่าง

3.4 ขอบเขตของเครื่องมือ ซึ่งมีแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 4 เก็บและรวบรวมข้อมูล

4.1 การออกแบบสอบถามของผู้บริหารและครู

4.2 การสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู ผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์แบบสอบถาม

5.2 วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 6 แปลข้อมูลและเสนอผลการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย ดำเนินการดังนี้

1. ตัวอย่างประชากร

1.1 การวิจัยครั้งนี้กระทำกับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมี 2 ลักษณะ แยกตามพื้นที่ทั้งโรงเรียนเป็นเขตชั้นในและเขตชั้นนอก มีจำนวน 422 โรงเรียน และผู้ที่ให้ข้อมูลไ้แก่ ผู้บริหาร หรือผู้ช่วยผู้บริหาร และครูผู้สอนที่มีส่วนร่วมหรือได้รับมอบหมายในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1.1 แยกตามพื้นที่ทั้งโรงเรียน

- โรงเรียนเขตชั้นใน 13 เขต จำนวน 126 โรงเรียน

- โรงเรียนเขตชั้นนอก 11 เขต จำนวน 296 โรงเรียน

1.1.2 แยกตามขนาดโรงเรียน 3 ขนาดคือ

ขนาดใหญ่	เขตชั้นใน	32	โรงเรียน
	เขตชั้นนอก	51	โรงเรียน
ขนาดกลาง	เขตชั้นใน	51	โรงเรียน
	เขตชั้นนอก	77	โรงเรียน
ขนาดเล็ก	เขตชั้นใน	43	โรงเรียน
	เขตชั้นนอก	168	โรงเรียน

1.2 ประชากรตามลักษณะการให้ข้อมูลคือ โรงเรียนรวมทั้งสิ้น 422 โรงเรียน สุ่มตัวอย่างประชากรโดยใช้ตารางสุ่มของ Robert V. Krejcie and Daryle W. Morgan (1970 : 607-610) ได้ตัวอย่างประชากร 201 โรงเรียน

1.3 การศึกษาตัวอย่างประชากร แบ่งตามลักษณะผู้ที่ให้ข้อมูลซึ่งมีอยู่ 2 ประเภทคือ ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหาร และครูผู้สอนที่มีส่วนรวมหรือได้รับมอบหมายให้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยกำหนดคอตราส่วนไว้ดังนี้

- ผู้บริหารโรงเรียนละ 1 คน
 - ครูผู้สอนโรงเรียนละ 1 คน
- รวมทั้งสิ้น 402 คน

1.4 คำนวณหาจำนวนตัวอย่างประชากร แยกตามพื้นที่ตั้งโรงเรียนและแยกตามขนาดโรงเรียน ได้จำนวนโรงเรียน ผู้บริหาร และครู ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จำนวนโรงเรียนที่ศึกษามีจำนวนดังนี้

ลักษณะพื้นที่ตั้ง	ขนาดใหญ่	ขนาดกลาง	ขนาดเล็ก	รวม
เขตชั้นใน	15	24	21	60
เขตชั้นนอก	24	37	80	141
รวม	39	61	101	201

จำนวนผู้บริหารและครูตามลักษณะและขนาด

ลักษณะพื้นที่ตั้ง	ขนาดใหญ่	ขนาดกลาง	ขนาดเล็ก	รวม
เขตชั้นใน	30	48	42	120
เขตชั้นนอก	48	74	160	282
รวม	78	122	202	402

1.5 คำนวณหาจำนวนตัวอย่างประชากรเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ โดยกำหนด 25 เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากร (บุญธรรม กิจปรีคาบริสุทธิ์ 2523 : 49) ได้จำนวนโรงเรียน 50 โรงเรียน แยกตามลักษณะผู้ให้ข้อมูล

- ผู้บริหาร 50 คน
- ครูผู้สอน 50 คน
- รวมทั้งสิ้น 100 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสำรวจกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดภายในโรงเรียน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสำรวจมีลักษณะคำถามกำหนดให้เลือกตอบ (check-list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสำรวจเกี่ยวกับประเภทของกิจกรรมที่จัดภายในโรงเรียน เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (check-list) และแบบปลายเปิด (open-ended)

2.2 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามให้เลือกตอบ (check-list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดและวิธีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภายในโรงเรียนประถมศึกษา มีลักษณะคำถาม กำหนดให้เลือกตอบได้หลายข้อ (check-list)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน เป็นแบบสอบถามลักษณะให้เลือกตอบตามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating-scale) และแบบเลือกตอบ (check-list)

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดี มีลักษณะคำถามแบบให้เลือกตอบ (check-list) และคำถามปลายเปิด (open-ended)

2.3 แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมวิธีการจัดกิจกรรมและปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดี ที่นอกเหนือจากคำถามในแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ได้มาจากการศึกษาจากเอกสารบทความ คำว่า วิทยานิพนธ์

การแก้ไขปรับปรุงแบบสำรวจและแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะสร้างแบบสำรวจและแบบสอบถามขึ้น แล้วนำแบบสำรวจและแบบสอบถามนั้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญอ่าน วิจารณ์ และเสนอแนะ ทั้งคำแนะเนื้อหา ส่วนวน ภาษาที่ใช้นำแบบสำรวจและแบบสอบถามมาปรับปรุง แก้ไข ความข้อวิจารณ์ และขอเสนอแนะ นำแบบสำรวจแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 ในกรณีที่ตอบแบบสำรวจ ผู้วิจัยจะส่งแบบสำรวจการจัดกิจกรรมไปยังเขต, โรงเรียน เพื่อให้ผู้บริหารเป็นผู้กรอกแบบสำรวจ โดยการกำหนดดังนี้

สำรวจเขตละ 3 โรงเรียน ตามขนาดของโรงเรียนใหญ่ กลาง เล็ก เขตใดมีไม่ครบ 3 ขนาด ให้ลดจำนวนแบบสำรวจลงตามขนาดของโรงเรียนในเขตนั้น ๆ การเก็บข้อมูลกำหนดให้ส่งมายังผู้วิจัยทางไปรษณีย์ และเก็บด้วยตนเองบางส่วน

3.2 ในกรณีที่ตอบแบบสอบถาม ให้ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังผู้ตอบด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามเสร็จแล้วให้ส่งกลับมายังผู้วิจัยทางไปรษณีย์ และบางส่วนผู้วิจัยจะเก็บด้วยตนเอง

3.3 ในกรณีสัมภาษณ์ครู กำหนดให้ครูที่ถูกสัมภาษณ์ จะต้องเป็นผู้ตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์ครูบางส่วนเท่านั้น การส่งแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามไปพร้อมกับหนังสือแจ้งโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ และขอความร่วมมือให้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์และเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ตามเวลาที่นัดหมายซึ่งแจ้งไว้ในหนังสือ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ไ้จากการสำรวจกิจกรรม ใช้วิธีหาค่าความถี่ ร้อยละ ในการวิเคราะห์ประเภทของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในสภาพเป็นจริง

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ไ้จากแบบสอบถาม หาค่าความถี่ ร้อยละ

ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์เนื้อหา
วิธีการ ปัญหา และผลเปรียบเทียบ ผลการจักษิจกรรรมเสริมหลักสูตร ที่ส่ง เสริมลักษณะ
ความเป็นพลเมืองดี

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลที่ไ้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีหาค่าความถี่
ร้อยละ ในการวิเคราะห์เนื้อหาวิธีการจักษิจกรรรมเสริมหลักสูตร

5. ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

ในการเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้จัดลำดับของการเสนอผลการวิจัย
ไว้ดังนี้

บทที่ 1 ประกอบด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์
ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับ
จากการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยและลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 เสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

- ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- จุดมุ่งหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- ประโยชน์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- วิธีการจักษิจกรรรมเสริมหลักสูตร
- การประเมินผลกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- ความหมายของ "พลเมืองดี" คุณสมบัติและคุณลักษณะ
ของผู้ที่เป็นพลเมืองดีจากความเห็นของบุคคลต่าง ๆ
- แนวความคิดในการจักษิจกรรรมศึกษาอบรมในเรื่องพลเมืองดี
ให้แก่เยาวชน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยประชากร และกลุ่ม
ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
การเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์โดยเสนอเป็นรูป
ตารางและอธิบายประกอบ

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

บรรพทานุกรม

ภาคผนวก ประกอบด้วย หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยแบบ
สำรวจ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ รายชื่อโรงเรียนที่ศึกษา และประวัติของผู้วิจัย

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย